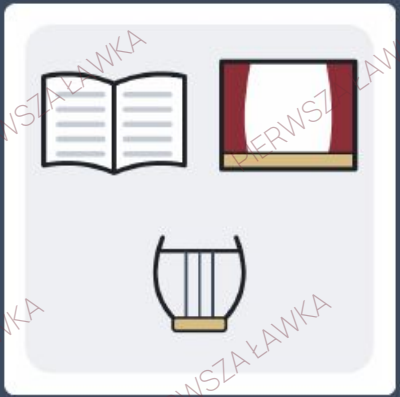
PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW KART PRACY · JĘZYK POLSKI · KLASA 7

Dział 5. Rodzaje i gatunki literackie

Epika, liryka i dramat; gatunki: fraszka, pieśń, tren, ballada, komedia, a także tragedia i epopeja; budowa dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, dialog, monolog. Sześć kart pracy: teoria z przykładami, ćwiczenia, utrwalenie, zastosowanie i dwa równoległe sprawdziany – z pełnym kluczem odpowiedzi.

Karta	Temat	Zadania
1	**Rodzaje i gatunki literackie – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka	5 zad. 18 pkt
2	**Rodzaje i gatunki literackie – ćwiczenia podstawowe** Sprawdzam, czy rozumiem podstawy	5 zad. 18 pkt
3	**Rodzaje i gatunki literackie – utrwalenie** Zadania o wyższym poziomie trudności	5 zad. 15 pkt
4	**Rodzaje i gatunki literackie – w praktyce** Tekst, źródło, doświadczenie lub sytuacja z życia	4 zad. 16 pkt
5	**Sprawdzian: Rodzaje i gatunki literackie – grupa A** 20 minut · 18 pkt	6 zad. 18 pkt
6	**Sprawdzian: Rodzaje i gatunki literackie – grupa B** 20 minut · 18 pkt	6 zad. 18 pkt

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 zawiera najważniejsze wiadomości i przykłady – od niej warto zacząć.
- Karty 2–4 to ćwiczenia podstawowe, utrwalenie oraz zastosowanie wiedzy w tekście, na źródle lub w sytuacji z życia.
- Karty 5 i 6 to równoległe sprawdziany (grupa A i grupa B) z tymi samymi typami zadań i tą samą punktacją – gotowe na lekcję.
- Każda karta mieści się na osobnych stronach i ma własną punktację – można ją wydrukować osobno jako pracę domową, kartkówkę lub zastępstwo.
- Klucz odpowiedzi do wszystkich kart znajduje się na końcu zestawu. Wersja DOCX pozwala dowolnie edytować zadania.

Materiał oryginalny. Podstawa programowa 2017 w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 996). Pisownia według zasad od 1.01.2026. Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Rodzaje i gatunki literackie – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 18 pkt

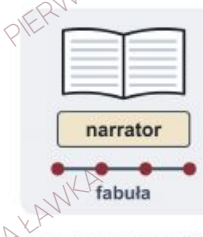
Przypomnij sobie

- **Rodzaj literacki** to najszersza grupa utworów o podobnej budowie. Są **trzy** rodzaje: **epika**, **liryka** i **dramat**. Każdy rodzaj dzieli się na mniejsze grupy – **gatunki**. Na przykład fraszka to gatunek liryki, a komedia – gatunek dramatu.
- **Epika**: o zdarzeniach opowiada **narrator**. Jest **fabuła**, czyli ciąg zdarzeń, i świat przedstawiony. Utwór epicki może być pisany prozą albo wierszem. Gatunki epiki: opowiadanie, nowela, powieść, bajka, **epopeja**.
- **Liryka**: w utworze wypowiada się **podmiot liryczny**. Wyraża uczucia, przeżycia i przemyślenia. Zwykle nie ma fabuły. Gatunki liryki: **fraszka**, **pieśń**, **tren**, hymn.
- **Dramat**: utwór napisany po to, by wystawić go na scenie. Nie ma narratora – postacie mówią same. Dramat składa się z **tekstu głównego** (wypowiedzi postaci: **dialogów** i **monologów**) oraz **didaskaliów** (uwag autora o miejscu akcji, wyglądzie i zachowaniu postaci). Dzieli się na **akty**, a akty – na **sceny**. Gatunki dramatu: **komedia**, **tragedia**.
- **Ballada** łączy cechy **trzech** rodzajów. Z epiki ma fabułę i narratora, z liryki – rytm, rymy, strofy i emocje, z dramatu – dialogi postaci. Typowe dla ballady są: fantastyka, tajemnicza przyroda, wierzenia ludowe, nastrój grozy i kara za winę. Przykład: *Świtezianka* Adama Mickiewicza.
- **Uwaga:** o rodzaju **nie** decyduje to, czy tekst jest wierszem. *Pan Tadeusz* jest pisany wierszem, a należy do epiki (to epopeja). *Zemsta* też jest pisana wierszem, a jest dramatem (komedią).

Gatunek	Rodzaj	Najważniejsze cechy	Przykład z lektury
fraszka	liryka	krótka, żartobliwa albo poważna (refleksyjna), zakończona puentą	Jan Kochanowski, *Na lipę*, *O żywocie ludzkim*
pieśń	liryka	utwór pierwotnie przeznaczony do śpiewu, podzielony na strofy; mówi o ważnych sprawach: Bogu, ojczyźnie, sensie życia	Jan Kochanowski, *Czego chcesz od nas, Panie*
tren	liryka	utwór żałobny po śmierci bliskiej osoby: żal, pochwała zmarłego, szukanie pocieszenia	Jan Kochanowski, tren VII i tren VIII
ballada	na pograniczu rodzajów	fabuła, fantastyka, ludowość, nastrój grozy, kara za winę	Adam Mickiewicz, *Świtezianka*

komedia	dramat	komizm, bohaterowie z wadami, szczęśliwe zakończenie	Aleksander Fredro, *Zemsta* (komedia w czterech aktach)
tragedia	dramat	poważny konflikt, wina i kara, nieszczęśliwe zakończenie	Juliusz Słowacki, *Balladyna* (tragedia w pięciu aktach)
epopeja	epika	obszerny utwór wierszem o losach całej społeczności w ważnym czasie; zaczyna się inwokacją	Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*

Trzy rodzaje literackie

epika – narrator i fabuła

liryka – podmiot liryczny i jego uczucia

dramat – postacie, didaskalia, akty i sceny

ballada łączy cechy epiki, liryki i dramatu, np. „Świtezianka”

Przykłady z wyjaśnieniem

Przykład 1. Do jakiego rodzaju i gatunku należy *Zemsta* Aleksandra Fredry?
Do **dramatu**: nie ma narratora, postacie rozmawiają ze sobą, utwór dzieli się na **cztery** akty i sceny, a didaskalia opisują zachowanie postaci. Gatunek to **komedia**: śmieszą kłótnie Cześnika i Rejenta o mur i tchórzostwo Papkina, a zakończenie jest szczęśliwe – Wacław żeni się z Klarą, a zwaśnieni sąsiedzi się godzą.

Przykład 2. Dlaczego tren VIII Jana Kochanowskiego to utwór liryczny?
Wypowiada się w nim **podmiot liryczny** – ojciec po śmierci córki. Wyraża żal i poczucie pustki: „Wielkieś mi uczyniła pustki w domu moim, / Moja droga Orszulo, tym zniknieniem swoim”. Nie ma tu narratora ani fabuły – najważniejsze są uczucia.

Przykład 3. Jak rozpoznać balladę na przykładzie *Świtezianki*?
Jest fabuła: młodzieniec przysięga wierność tajemniczej dziewczynie znad jeziora Świteź, łamie przysięgę i zostaje ukarany – to cecha epiki. Są strofy, rymy i silne emocje – cecha liryki. Są dialogi postaci – cecha dramatu. Do tego fantastyka (nimfa z jeziora) i nastrój tajemniczości.

Zadania

1 **Połącz rodzaj literacki z jego cechą. Wpisz literę.** ___ / 3 pkt

1. epika
2. liryka
3. dramat

a) podmiot liryczny wyraża uczucia i przemyślenia

b) narrator opowiada o zdarzeniach

c) postacie mówią same, a tekst jest przeznaczony na scenę

d) utwór zawsze kończy się szczęśliwie

1 ____ 2 ____ 3 ____

2 **Przyporządkuj gatunki do rodzajów literackich. Wpisz je do tabeli.** ___ / 8 pkt

powieść fraszka komedia tren nowela tragedia pieśń epopeja

epika	liryka	dramat

3 **Który gatunek to utwór żałobny, napisany po śmierci bliskiej osoby?** ___ / 1 pkt

A. ballada **B.** komedia **C.** tren **D.** fraszka

4 **Uzupełnij zdania. Wpisz wyrazy z ramki. Jeden wyraz jest zbędny.** ___ / 4 pkt

akt dialog didaskalia monolog narrator

1. Uwagi autora o miejscu akcji i zachowaniu postaci to _____.
2. Rozmowa co najmniej dwóch postaci to _____.
3. Dłuższa wypowiedź jednej postaci to _____.
4. Duża część dramatu, która dzieli się na sceny, to _____.

5 **Podaj tytuły dwóch utworów lirycznych Jana Kochanowskiego. Przy każdym zapisz nazwę gatunku.** ___ / 2 pkt

_____

_____

Rodzaje i gatunki literackie – w praktyce

Tekst, źródło, doświadczenie lub sytuacja z życia

KARTA 4/6

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 16 pkt

Pamiętaj: dramat – postacie, didaskalia, akty i sceny

1 **Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.** ___ / 8 pkt

Próba

(Sala gimnastyczna zamieniona w scenę. Na środku stoi drabina, obok leży papierowa korona. Wchodzą KUBA i ZOSIA.)

KUBA *(rozgląda się)*: Pusto. Przecież próba miała się zacząć o czwartej.

ZOSIA: I zacznie się o czwartej. Jest za pięć. *(Podnosi koronę.)* Kto dziś gra króla?

KUBA: Ja. Tylko że zapomniałem tekstu. Cały weekend powtarzałem, a teraz pamiętam jedno słowo.

ZOSIA: Jakie?

KUBA *(poważnie, z ręką na sercu)*: „Poddani!”.

ZOSIA *(śmieje się)*: To już coś. Resztę ci podpowiem zza kulis.

(Słychać kroki na korytarzu. Kuba szybko wkłada koronę i wchodzi na drabinę.)

Tekst własny

1.1 **Określ rodzaj literacki tego tekstu. Podaj dwie cechy, które o tym świadczą.** ___ / 3 pkt

1.2 **Wypisz dwa przykłady didaskaliów. Napisz, czego dotyczy każdy z nich.** ___ / 2 pkt

1.3 **Jak nazywa się rozmowa Kuby i Zosi?** ___ / 1 pkt

A. dialog **B.** opis **C.** narracja **D.** monolog

1.4 **Dopisz dalszy ciąg sceny. Napisz dwie wypowiedzi postaci i jedną uwagę autora w nawiasie.** ___ / 2 pkt

Sprawdzian: Rodzaje i gatunki literackie – grupa A

KARTA 5/6

20 minut · 18 pkt

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 18 pkt

1 **Połącz rodzaj literacki z jego cechą. Wpisz literę.** ___ / 3 pkt

1. epika	a) wypowiedzi postaci i didaskalia
2. liryka	b) opowiadanie o zdarzeniach przez narratora
3. dramat	c) wyrażanie uczuć przez podmiot liryczny
	d) zwrot do Muzy na początku każdego utworu

1 ____ 2 ____ 3 ____

2 **Przyporządkuj gatunki do rodzajów literackich. Wpisz je do tabeli.** ___ / 6 pkt

fraszka komedia epopeja tren tragedia powieść

epika	liryka	dramat

3 **Oceń prawdziwość stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.** ___ / 4 pkt

1. *Zemsta* Aleksandra Fredry to komedia.	P	F
2. Tren VIII Jana Kochanowskiego to utwór epicki.	P	F
3. Didaskalia to uwagi autora w tekście dramatu.	P	F
4. *Pan Tadeusz* zaczyna się inwokacją.	P	F

4 **Który utwór jest balladą?** ___ / 1 pkt

A. *Na lipę* Jana Kochanowskiego
B. *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza
C. *Zemsta* Aleksandra Fredry
D. *Świtezianka* Adama Mickiewicza

5 **Uzasadnij, że *Zemsta* jest komedią. Podaj dwa argumenty.** ___ / 2 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Rodzaje i gatunki literackie – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 7

Podgląd pokazał 6 z 17 stron. Pełna wersja: 17 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Rodzaje i gatunki literackie – najważniejsze wiadomości – 5 zadań, 18 pkt
- Karta 2: Rodzaje i gatunki literackie – ćwiczenia podstawowe – 5 zadań, 18 pkt
- Karta 3: Rodzaje i gatunki literackie – utrwalenie – 5 zadań, 15 pkt
- Karta 4: Rodzaje i gatunki literackie – w praktyce – 4 zadania, 16 pkt
- Karta 5: Sprawdzian: Rodzaje i gatunki literackie – grupa A – 6 zadań, 18 pkt
- Karta 6: Sprawdzian: Rodzaje i gatunki literackie – grupa B – 6 zadań, 18 pkt Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości z przykładami.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/jezyk-polski-klasa-7-dzial-05-rodzaje-i-gatunki-literackie-zestaw